

GEORGES BERNANOS

Lan onen egilleak gure txaloa irabazi du: bera dugu idazle gazte "prakadunetan" gure deiari erantzun dion leenengoa. Bejondeizula, Mikel, eta betoz zure atzetik beste aunitz.

Z.O.

BIZITZA

Paris'en jaio zen, 1888'gn. urtean. Aitarene aldetik espainiar kutsua ba-du. Jesuiten ikasle Vaugurard'eko ikaste-

txean.

Amairu urtekin etxeko liburutegian "La Comédie Humaine" arkitzen du. Eta lilluraturik mundu berri onen barnean murgiltzen da gau t'egun.

Lege-gizon.

1913-1914. Asteroko baten agintari, "L'Avant Garde". Emen iaulkitzen ditu bere gaztaro-roko politika-ideiak.

26 urtekin gudari.

1926 arte ez du oraindak ezer argitara eman. Ordurarte oitura zun aldian-aldiz lerro ba-

tzuk idaztea gogoak eragiten zionean, trenetan eta kafe-etxeetan beti. Baiñan idazti bat antolatu, ezta pentsatu're. Egun batez erakusten dio bere lagun R. Valery-Radot'i idazki aietako bat eta: "Arrigarria da! Baiñan liburu bat idatzi ahalen duzu?" Denbora gutxi barru "Sous le Soleil de Satan", argitaratzen du. 1948'gn. urtean iltzen da Frantzian.

Bernanos erri batetik bestera ibilli zen bizitza guztian inun erroturik gabe: Palma de Mallorca, Frantzia, Brasil, Frantzia berriz ere, Tunis...

NOBELA-GINTZA edo TEKNIKA

Ez da erreza teknika billatzea barnerainez idazten duan nobelista batean. Inspirazioak eramaten duan indarra teknikari kentzen dio. Origatik Bernanos'en eleberrietan ondo eratu gabeko teknika. Izan ere nobela bat ez baita zenbait gertzukizunen jarraitzaille soil bat, poema metafora suma ez dan bezela. Eraikintza bat bear da dena bat egiteko.

Bernanos'i ori falta zaio. "Monsieur Quine"-en ez dago ekilibriorik, zatiak bata besteren atzetik datoz, itxuraz logikarik gabe. Bakarrik "Journal d'un Curé de Campagne"-n irixten du batasuna, gogoia teknikari moldatuaz.

Alare, beste zenbait puntuutan bezela paradoja baten aurrean gertatzen gera emen ere: teknika du gidari autore onek.

Auzi au garbitze arren beste problema zabalago batera joko dugu.

Bitara bereizten dira, besteak beste, literatura edestian nobela sortak: edo nobela objektiboa (novela de situación) edo nobela subjektiboa. Bigarrena aitorketa eta azterketa bat bezela da: egillearen aitorketak edo notiñenak, eta egillearen azterketa notiñen baitan eta gertaeren esan-naian, gauza denen sinbolismoa azaldu nai balu. Au da nobelista zaarren teknika. Egillea da nobelako munduaren jaun eta jabe.

Oraingoa eleberria besterik da: mundu orrek (nobela bakoitzekoak, alegia) ba-du"bere" lege ta espiritua egilleagandik'at, eta berez doa edatzen eta mugitzen probidentzirik gabe. Gaur-nobelista ereduak (Joyce, Kafka, Dos Passos,

Faulkner, Sartre...) objetiboak dira, itxuraz lirikarik gabe, izparringietako kronika bat bezela. Eleberri auetan ez da ezer azaltzen, ez esplikatzuten, mutu geratzen dira irakurleak ematen ez badio sentidurik orrela nobela-objetiboa, besteak baiño askoz geio subjelibatzen da.

Bernanos bi joera auen erdian geratzen da. Jabetzen da geiegizko itz-jarioaren alde txarraz eta idazti bakoitzaren asieran murgiltzen gaitu bat-batean, gertaera baten biotzean. Izututa bezela gaude ikusten dugunaz eta somatzen dugunaz. Ala, esate baterako, "L'Imposture"-n: Abbé. Chevancen gogo-agonien gertakizuna barrendik azaltzen zaigu; ez egilleak kontaturik bezela.

Bestaldetik geiegi esan bearra dauka ixil geratzeko, eta maite du azterketa, azalpena lirismoa. Zergatik hestela idatzi ditu ainbeste panfleto eta ain ederki? "Les grandes Cimetières sous la Lune" (Españiako gudari buruz), "Nous autres Français" "Lettre aux Anglais"...

IDAZKERA ARRUNTA

Nerekiko dut Bernanos'en estiloak ez daukala garrantzi aundirik literaturaren etorkizunerako. Ez du idazkera edo estilo bereizirik, Steimbeck, Hemingway, Camus... bezela. Ez du ezer erakusten onetan.

Bere barne-giarra ain indartsua ezpaltiz erretotiko bat izanen litzeke dudarik gabe, berri txu aspergarri bat. Zorionez barne-e ainak eta ats aundiko lirismo batek salbatzen dio eta bizitza ematen, bizitza urduria bere prosari.

Idea bai, espiritua, irudia, sentipena bere-berea du. Esaera arrunta, XIX'garrengoenetik ez ain urruti.

BERNANOS ETA BESTEAK

Bernanos, Malraux, Camus'engan gauza bera billatzen dut, gizarte baten kritika eta mundu berri baten somatzea.

Ez dut maitee Bernanos kristau delako soilik. Ateo diranak ere maite dute. Beraz bere obra maitatzean ez ditugu ideiak maitatzen, artea baizik. Eta artea filosofia gaiño altsuago da onetan; nai ta ideia deseindu ertiak dirau. Hei-

degger onartzean Kant eta Descartes baztetu egiten ditugu. Sartre'ri fede ematean ez dugu Marcel'en filosofian sinisten. Baiña maita ditzakegu erabatean Montherlant eta Malraux, Sartre ta Bernanos. Auek maitatzean ez dugu sistemarik nai, damaiguten mundu bortitza baino. Ideia baino bizitza naiago dugu, filosofia (=ideia) baino naiago ertia (=bizitza), egia baino baloreak.

KRISTAUTASUN ERABERRITUA

Kristautasunaz ematen digun irudia bortitza da. Zuhurra, idealismuaren diztirak arren. Ideia bat liraiña baiñan gogorra, bere irudi fisikua lez (begi idealistak baiña zorrotzak). Bikotasun-dualismu au (idealismu-errealismu, gogolurra, pekatu-grazia) da ainbeste nobelista katolikoan urduria erne duena: Mauriac, J. Green, G. Green... Ortik dator nunbaitik ere oraingo nobelistikan somatzen den bizitzaren sentipen larria. Frantzesetan batez ere.

Ez da geiegi arritzekoa, Frantzia'ko katolikotasunaren seme baitira. "orden eta reforma moimendu latzenagoen ama. Sortaldeko kristaudiak erne dituan buru ta biotz moralistanagoena" (F.Heer, "Le Catholicisme Européene" idazk., "Quelle Europe?"-n, 101 or.) Bainan ez da soilki irudi bat Berbabos'ek damaiguna. Bere gogo-egin-egonak, jasoak, biurria, bizi egiñari, egiñik dagoen forma edozeiñi, kristautasun eraberritu baten berri damaigu. Ura bezela da; errealidadetik irudia artzen du, ta bere ezin-egonean zerbait aldatuaz, jaulkitzen digu, xarmantagoa noski, bainan erdi lausotua, linea bereizirik gabe. Kristau argi ta poeta baten irudia.

Alde batetik diztira beteriko kristautasun batean amets egin badu, gizarte katoliko batean, kristau-politikan, zeieñek berak baiño geiago sentitu du bizitza umil eta soillen xarma? "Le Journal d'un Curé de Campagne"-n kristautasunak soiltasunaren sendotasuna dauka.

Ez da ez noski espiritu fuerte bat. Gizonaren txikikeria ta banitatea zigortzen baldin badaki, maite du ere aurren alaitasuna. Lizunkeria gorroto badu, gorroto du ere alakoan garbitasun leñestua.

Gazteak, aurrak, santuak eta poetak bakarrik salbatuko dira. Eta eleizak erreformatoreak baino poeta ta santuen bear geiago du.

DENA DA GRAZIA

"Dena da grazia".

Bernanos'ek maite du iritzi-argia (nola esaten da euskeraz "lucidité"?). Baiña badirudi iritzi-argiko gizon santu ez bada desesperatu bat, ots, kondenatu bat izan bear lukela, naita nai ez.

Ez du bereizten bi mailla oiek besterik: mundu ontan dena da grazia edo dena da pekatua, gizonaren tontakeriak ezik.

Beraz, zertarako teologuak ainbeste kuidadu bi estatu oiek bereizten?

Teoria ontatik landa, zeinek jakin grazizko edo pekatuzko bizitzan bizi den? Zalan-tza ta urduria dabil bere eleberrietake zenbait apaiz santuren eriotzaren inguruan. Eta grazi izpi bat beste arima gogortuenean: ala Abbé Genabre' ren eriotzan.

Bainan santua ta kondenatua ez dira ondo bereizten ez munduan ez gizon bakoitzean:

" Chacun de nous, dit l'abbé Menoutour a l'abbé Donissan, chacun de nous est tour a tour, de quelque maniere, un criminel ou un saint, tantot porté vers le bien non par un judicieuse approximation de ses avantages, mais clairement et singuliere-ment par un élan de tout l'être, une effusion d'amour qui fait de la souffrance et du renoncement l'objet meme du désir tantot tourmenté du gout de cendre le vertige de l'animalité, son incompréhensible nostalgie " (L'imposture, 195 or.)

Infernurako bi bide daude: bata da, gaitza ona baiño geiago maitatuz, damaigun atsegiñagatik. Bide motzena. Bestea da, norbera maitatuz, gaitzari eta onari ajolik eman gabe. Bide luzeena, itzulpenik gabekoa. (Le Chemin de la Croix-des-Ames, 37 or.)

"Pekatua izate-falta da", eta "L'enfer c'est de ne plus aimer".

Nire ideia auek espresiorik gabeko eskema baten itzak dira. Eta ba-dakit, ez liraindu baizik diseckatu bezela egiten dutela bizitza orren sakona, nortasuna ta lillura.

L a s a'tar Mikel

